

1. EN SOSIAL OG INTERNASJONAL ORDEN

Dagens tekst:

Verdenserklæringens innledning, femte setning:

Da De Forente Nasjoners Folk i Pakten på ny har bekreftet sin tro på grunnleggende menneskerettigheter, på menneskeverd og på like rett for menn og kvinner og har besluttet å arbeide for sosiale fremskritt og bedre levevilkår under større frihet, ...

Verdenserklæringens språk er høytidelig. Komposisjonen er i samsvar med faste regler for internasjonale traktater. Siterte setning har karakter av trosbekjennelse. Når nå Verdenserklæringen skal gjennomgås, kan det derfor passe å innlede hvert kapittel med en «Dagens tekst».

Dagens tekst:

Verdenserklæringens artikkel 28:

Enhver har krav på en sosial og internasjonal orden som fullt ut kan virkeliggjøre de rettigheter og friheter som er nevnt i denne erklæring.

Jf. artikkel 22:

Enhver har som medlem av samfunnet rett til sosial trygghet og har krav på at de økonomiske, sosiale og kulturelle goder som er uunnværlige for hans verdighet og den frie utvikling av hans personlighet, blir skaffet til veie gjennom nasjonale tiltak og internasjonalt samarbeid i samsvar med hver enkelt stats organisasjon og ressurser.

I min ungdom, etterkrigstidens Norge, het det seg at menneskerettighetene var ivaretatt i Norge. Men da så man bort fra oppgjøret med landssvikere: tyskertøser, naziunger og lebensborn, rasehygiene: jøder, sigøynere, tater og fant, samer, kvener og andre minoriteter, barn i institusjon, militær straffelov med standrett, lobotomering og andre overgrep i psykiatrien, løsgjengerloven og rusmiddelomsorg, diverse åndsvakeomsorg, kvinnefrigjøring og likestillingsproblematikk, seksuelle og religiøse minoriteter, krigsseilere, osv.

Tilbake til vår tid, menneskerettighetssituasjonen i Norge i dag.

Det er ett saksfelt som volder særskilt bekymring, det saksfeltet som i Norge kjennes med stikkordene:

Innstramning. Ikke bærekraftig. Hjelp dem der de er. Lite troverdige. Utnytter/misbruker norske velferdsordninger. Uten beskyttelsesbehov.

Med slike begrunnelser blir flyktninger og innvandrere fratatt retten til beskyttelse. Stikkordene har preg av kampanje, og funker som kampanje. Ikke ulikt rasehygiene. Kampanje mot et økende antall asylsøkere på europeisk og norsk jord. Referansen til Verdenserklæringen er svak.

Kampanjen gjør det å søke asyl, det å påkalle menneskerettigheter, til truende handling, asylsøkeren en fiende. Stikkordet «*Streng og Rettferdig*» er en kvalitetsvurdering som er aktuell i straffesaker, ikke i spørsmål om beskyttelse.

Slike kampanjer er farlige. De er symptom på sviktende menneskerettslig helsetilstand. Spesielt når de blir domsmakten og forsvarsmaktens engasjement og forvaltning. Om målsetningen er menneskerettigheter, er karakteristikken «*Streng og rettferdig*» ikke på sin plass.

Jeg foretrekker å sammenligne menneskerettslig helse, som er lik individets og samfunnets demokratiske helse, med helse- og sosialfag. Vi har i Norge et omfangsrikt sett med menneskerettighetslover, tilsvarende vi har omfangsrike sett med helse- og sosiallover. Under helse- og sosiallovene finner vi enorme tiltakspakker; politiske strategier, bevilgninger og budsjett; et landsdekkende helsevesen og et ditto sosialvesen, med utdanning og kvalifiseringskrav, forskning, folkeopplysning osv. Under menneskerettighetslovene er tilsvarende tiltakspakke tom. Begrepet «*Menneskerettighetsvesen*» finnes ikke. Allmennpraktikeren i menneskerettigheter er ikke definert. Kommunene har ikke egne strategier. Menneskerettigheter er et fagfelt lagt i dvale. Mens forsvarsbudsjettet skal økes til 2% av BNP.

Dette er menneskerettighetenes paradoks. Læren, slik den er formulert i Verdenserklæringen, er vakker og gjennomtenkt. Men mangler virkeliggjøring, implementering. Klinisk menneskerettighetsarbeid er et ukjent begrep.

Denne mangelen på virkeliggjøring er ikke et særnorsk fenomen. Det er en internasjonal arv. Vi leser fra Den nordamerikanske uavhengighetserklæringen, 4. juli 1776:

We hold these truths to be self-evident. That all men are created equal, that they are endowed by their creator with certain unalienable rights; that among these are life, liberty and the pursuit of happiness.

Hellige ord og hellige kriger. Det er denne setningen og disse ordene som feires 4. juli. Den som førte ordene i pennen, var Thomas Jefferson. Den som ledet krigen, var George Washington, han som ble den første presidenten. Begge var store og rike slaveeiere. Ingen av dem hadde planer om å sette slavene fri. Den tidens antislaveribevegelse brukte ordet «*Abolish*». Årets uttrykk er «*Black lives matter.*» Vi kan se tilbake på uavhengighetskrig, borgerkrig, verdenskriger, borgerrettsbevegelse med Martin Luther King, borgerrettslover og mye annet. Jf. den amerikanske erobringen av land og nedkjempingen av den amerikanske urbefolkningen.

Mer enn to hundre år har passert. Verdenserklæringens likeverd har ikke vært tema for den norske kampanjen. Likeverd kan kanskje være OK, men som et begrep for det hinsidige. Som skrevet står: «*For Gud er vi alle like.*»

Verdenserklæringen rammes inn av

Verdenserklæringens innledning, første setning:

Da anerkjennelsen av menneskeverd og like og umistelige rettigheter for all medlemmer av menneskeslekten er grunnlaget for frihet, rettferdighet og fred i verden, ...

og Verdenserklæringens artikkel 30, som er erklæringens siste:

Intet i denne erklæring skal tolkes slik at det gir noen stat, gruppe eller person rett til å ta del i noen virksomhet eller foreta noen handling som tar sikte på å ødelegge noen av de rettigheter og friheter som er nevnt i Erklæringen.

Og det skjedde i de dager

Anerkjennelse. Innskrivning i manntall. Tankegangen er ikke helt ny. Merk at den ikoniske handlingen som er utgangspunkt for vår tidsregning, ikke er knyttet til Jesu fødsel, men til de jødiske ritualene som etter tradisjonen ble gjennomført 8 dager etter fødselen og markerte innskrivningen i Guds rike.

Anerkjennelsen av menneskeverd og like og umistelige rettigheter for alle medlemmer av menneskeslekten vil være like ikonisk og bør omsettes i høytidelig handling, i regi av et globalt folkeregister, i nettverk med og samordnet med nasjonale folkeregistre, for å ivareta og sikre alle medlemmers menneskeverd og like og umistelige rettigheter, inklusive retten til et statsborgerskap. NB! Statsborgerskapet er viktig. Staten er den instans som har øverste ansvar for din beskyttelse, altså at din menneskerettighetssituasjon er og blir forsvarlig.

Registreringen bør være en verdig og minneverdig seremoni, som følges opp med et opplæringsprogram i samsvar med Verdenserklæringens artikkel 26.2. (Jf. Barnekonvensjonens artikkel 7 og Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, artikkel 24.)

Klinisk menneskerettighetsarbeid

Jf. artikkel 28: «*Enhver har krav på en sosial og internasjonal orden ...*»

Med erfaringen at alvorlige krenkelser av menneskerettigheter kan forårsake smerte og lidelse av både medisinsk og sosial art, vil jeg argumentere for og gjerne bidra til:

- at det, fortrinnsvis i tilknytning til et medisinsk fakultet, opprettes et institutt for individuelle menneskerettigheter,

med mandat og oppgave:

- at det i samarbeid med førstelinjes medisinske og sosiale tjenester, opprettes og utvikles en førstelinjes menneskerettighetstjeneste.

Det vil bli nødvendig å utvikle en terminologi og språkbruk som er egnet til å beskrive individets menneskerettslige helseprofil, diagnose og anamneser.